

РЕШЕНИЕ

№ 811

гр. София , 13.07.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 1-ВИ ГРАЖДАНСКИ в публично заседание на седемнадесети юни, през две хиляди двадесет и първа година в следния състав:

Председател:	Елизабет Петрова
Членове:	Катерина Рачева Мария Райкинска

като разгледа докладваното от Катерина Рачева Въззивно гражданско дело № 20211000501428 по описа за 2021 година

при участието на секретар Росица Йорданова, за да се произнесе, взе предвид следното :

Производството е образувано по въззивна жалба на М. Й. Д. срещу решение 261369 от 10.03.2021 г. по гр.д. 1241/2019 г. на Софийски градски съд, I ГО, 13 състав, с което е признато за установено, че същият дължи на ищеца В. Й. Т. сумата от 60 000 лева – главница по запис на заповед, издаден на 20.10.2016 г. с падеж 01.09.2018 г., за която сума са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист по ч.гр.д. 66938/2018 по описа на СРС, 159 с-в, както и разноси в заповедното производство и осъдил ответника да плати разноси за първата инстанция на исковото производство.

Излагат се съображения, че събраните свидетелски показания доказват, че записът на заповед е бил издаден като обезпечение на договор за заем, какъвто обаче не е сключен. Искане се от съда да задължи ищеца на основание чл. 176 от ГПК да се яви лично и да даде обяснения дали записът на заповед е издаден, за да обезпечи бъдещо предоставяне на заем, предоставял ли е на ответника суми по такъв заем и ако записът на заповед не обезпечава заем, да посочи конкретна причина, поради която го е получил от ответника.

На въззивната жалба е постъпил отговор от ищеца, в който се поддържа неоснователност на оплакванията.

Въззивният съд е уважил частично искането, като е задължил ищеца да се яви в с.з. и да отговори на първите два въпроса. Ищецът се е явил и е отговорил отрицателно на въпросите.

В съдебно заседание процесуалният представител на жалбоподателя пледира, че вземането, което се претендира от ищеца в първоинстанционното производство, е лишено от каквото и да било основание, поради което уважаването на такъв иск ще подкрепи едно

неоснователно разместване на блага от патримониума на едната страна към този на другата страна. Видно от събраните доказателства, няма никаква причина претенцията по записа на заповед да бъде уважена, тъй като зад нея не стоят никакви каузални правоотношения.

Процесуалният представител на ответника по жалбата в с.з. и в писмена защита излага доводи, че наличието на редовен от външна страна запис на заповед освобождава ищеца да сочи каквото и да е каузално правоотношение. В настоящия случай единствените обстоятелства, на които ответната страна основава твърденията си, съответно възраженията си, са свидетелски показания, които не са безспорни и не са безпротиворечиви, и доказват само, че свидетелят не е запознат с всички възможни отношения между страните. В тази връзка счита, че първоинстанционният съд правилно е преценил същите и че не е доказана връзката между записа на заповед и твърдяната от ответника каузална сделка.

Предявеният иск е с правно основание чл. 422, ал.1 от ГПК вр. с чл.415, ал.1 от ГПК за установяване на вземане на ищеца срещу ответника по запис на заповед.

При извършената служебна проверка на основание чл.269 от ГПК, съдът намира, че обжалваният съдебен акт относно дължимостта на сумата по записа на заповед е постановен от законен състав на родово компетентния съд, в изискуемата от закона форма, по иск, предявен от и срещу процесуално легитимирани страни.

Не е спорно между страните, че ответникът е издал запис на заповед за сумата от 60 000 (шестдесет хиляди) лева в полза на ищеца с падеж 01.09.2018 г. Не е спорно, че въз основа на записа на заповед на 26.11.2018 г. са издадени заповед за изпълнение по чл. 417 ГПК и изпълнителен лист по ч.гр.д. № 66938/2018 г. по описа на СРС, 159 с-в.

Спорно по делото е наличието на каузално правоотношение, за чието обезпечение е издаден записът на заповед. Твърденията на издателя-ответник, сега жалбоподател, са, че имал спешна нужда от заем, за да стартира бизнес с внос на коли, се е обърнал към ищеца, за когото знаел, че се занимава с отпускане на бързи заеми, да му даде пари назаем. Ищецът обещал да му предостави заем в размер на 20 000 лв., срещу заплащане на месечна лихва от 6 %, като е поставил допълнително изискване предварително да му се предостави обезпечение под формата на запис на заповед. Въпреки че бил наясно с неизгодните условия, издал записа на заповед, чиято стойност значително надвишава връщането на главницата и лихвите, но въпреки че е получил същия и обратно на обещаното, ищецът не е предоставил на ответника договорената сума в срока. След като нуждата от спешни средства отпаднала поради пропускане на срока, ответникът уведомил ищеца и поискал му върне обратно записа на заповед или да го унищожи, тъй като не съществува основание за връщане на обещаната в заем сума, която така и не е била предоставена, нито за заплащане на лихва.

Ищецът не въвежда каузална сделка, като твърди, че записът на заповед поради своята действителност и редовност, е фактът, от който произтича вземането и това е достатъчно за уважаване на иска.

Записът на заповед е абстрактна сделка, при която основанието за плащане не е елемент на съдържанието, затова не е условие и за действителност на ефект. Съобразно правилата за разпределение на доказателствената тежест, всяка една от страните трябва да докаже обстоятелствата, на които основава своите искания или възражения. При твърдение за съществуването на каузална сделка, какъвто е настоящият случай, възраженията за недействителността ѝ и за погасяване на вземането по каузалната сделка следва да се докажат от длъжника.

За установяване наличието на каузалното правоотношение между ищеца и ответника в с.з. от 21.01.2021 г. е разпитан свидетелят И. С. С., който разказва, че с М.Д. имали идея да започнат бизнес по внос и продажба на автомобили през 2016 година. Тъй като нямали

достатъчно първоначални средства, след като известно време се чудели какво да предприемат, съпругата на М. им казала, че съпруг на нейна приятелка дава пари. Провели среща с В.Т. през есента на 2016 г. в автокъща в гр. София, на която В. предложил да им даде 20 000 лв. за бизнеса, но при условие че преди това да му подпишат запис на заповед за 60 000 лв. Сумата по предвидения запис на заповед била по-голяма, за да се гарантира събирането на заема, лихви, разходи за адвокати и др. подобни. Няколко дни след срещата М. бил отишъл в Благоевградско да подпише записа на заповед. Категоричен е, че не са получавали обещания заем и не са започнали бизнес. Няма представа дали и как са продължили отношенията между М. и В., нито дали са давани други пари или подписвани други записи на заповед.

За доказване на твърдението, че между страните е имало и други отношения, за които свидетелят не знае, са представени от ищеца копия на записи на заповед със същия издател и същия поемател от 24.01.2014 г. за 30 000 лева и от 30.01.2015 г. за 30 000 лева.

При анализ на събраните от първата инстанция доказателства и изслушаните по реда на чл. 176 от ГПК обяснения на ищеца от настоящата инстанция, съдът приема за доказано възражението на ответника за издаване на записа на заповед във връзка с обещание за заем, което не е изпълнено. От показанията на свидетеля се установява, че между ищеца от една страна и ответника и свидетеля от друга е проведена среща, в която ищецът е обещал да даде на заем на свидетеля и на М. 20 000 лева за започване на бизнес, като е поискал предварително да му се подпише запис на заповед за 60 000 лева, обезпечаващ главницата по заема, лихвите и евентуалните разноски по събирането на сумата. Вярно е, както твърди ищецът, сега ответник по жалбата, че от представените копия на записи на заповед, неоспорени от ответника, се установява, че ищецът и ответникът са имали и предходни отношения и че ответникът е издал в полза на ищеца записи на заповед през 2014 г. и през 2015 г. По тази причина е основателен доводът в отговора на въззивната жалба, че свидетелят не е бил наясно с всички отношения между страните. Неоснователен е обаче доводът, че от показанията се установява само, че страните са се срещали. Напротив, от показанията се установява времето на срещата – есента на 2016 г., което съвпада с подписването на записа на заповед, както и постигнатите уговорки за обещан заем, размерът на заема и поисканото обезпечение – запис на заповед в трикратен размер на обещаната сума. Въпреки че свидетелят не е присъствал на подписването на записа на заповед, а само преразказва думи на ответника, че няколко дни след срещата е отишъл в Благоевградско да подпише записа на заповед, ищецът не представя друг запис на заповед, който евентуално да е издаден във връзка с доказаното обещание за заем. Ето защо, тези показания са достатъчни за доказване на твърдението, че записът на заповед от 20.10.2016 г. е издаден във връзка с обещание за заем, който не е предоставен.

Дадените пред настоящата инстанция обяснения по реда на чл. 176 ГПК не променят изводите на съда за сключен договор за обещание за заем, във връзка с който е издаден процесният запис на заповед. Отговорите на въпросите от страната повтарят тезата ѝ, че записът на заповед сам по себе си е достатъчен за признаване на дължимост на сумата и че зад него не стои никакво каузално правоотношение.

Основателен е доводът в отговора на въззивната жалба, че след като и свидетелят, и М. са имали идея за съвместен бизнес, е логично и двамата да подпишат запис на заповед. Този довод обаче не разколебава вярата в свидетелските показания, тъй като в практиката се срещат и случаи, при които сума, предоставена в заем на две лица, се обезпечава само от единия заемополучател или от трето лице и преценката за това зависи от страните.

Известно е, че макар записът на заповед по правната си природа да е едностранна менителнична сделка, чието външно съдържание обективира безпричинно и безусловно задължаване на едно лице да заплати на друго лице определена парична сума, то липсата на посочено в съдържанието на сделката основание за задължаването не означава, че такова не

е налице, тъй като разумният и свободен човек не се задължава без причина. Житейската причина за издаване на записа на заповед е друго каузално правоотношение /правоотношения/, по силата на което издателят е поел друго извънменителнично задължение спрямо поемателя - обичайно с договорен характер. Ето защо по волята на страните каузалното отношение и менителничното задължение представляват едно житейско единство, поради което стопански и правно несправедливо би било същите да са напълно откъснати едно от друго, тъй като това би довело до неоправдано обогатяване. Същевременно, пълната зависимост на менителничния ефект от каузалното отношение би довела до правна несигурност в оборота и кредита и до обезсмисляне на лесната и бърза прехвърляемост на тези ценни книги, което е основният стопански смисъл на тяхното съществуване. Поради това менителничното право предвижда, че ценностите "справедливост" и "сигурност" следва да бъдат балансирани въз основа на критерия "добросъвестност на кредитора", разбирана като знание за особеностите на извънменителничното отношение, което е било причина за издаването на конкретния запис на заповед. В материалноправен аспект при недобросъвестност на кредитора вземането по записа на заповед съществува, ако съществува в същия размер каузално вземане, а при добросъвестност на кредитора - менителничното вземане съществува независимо от съществуването на каузално вземане. Досежно причината за издаване на записа поемателят /първия кредитор/ е по дефиниция недобросъвестен, тъй като винаги е страна по каузалното отношение, по повод на което е издаден менителничният ефект, и винаги знае защо е издаден записът. Добросъвестен може да бъде само последващ кредитор - джиратар. Ето защо менителничното вземане на поемателя винаги е в зависимост от съществуването на каузално вземане и на тази зависимост може да се позове всеки длъжник по записа на заповед, вкл. и авалистът. (решение № 67/25.05.2017 г. по т.д. № 60075/2016 г. на ВКС, I т.о.; решение № 26/24.04.2014 г. по т.д. № 1027/2013 г. на ВКС, II т.о., решение № 1/15.02.2017 г. по т.д. № 488/2016 г. на ВКС, I т.о.; решение № 92/6.07.2017 г. по т.д. № 569/2016 г. на ВКС, I т.о.). Съдът обаче не следи служебно дали съществува подобно каузално вземане, а изследва този въпрос само при възражение на длъжника. При липса на възражение съществуването на каузално вземане в същия размер се презюмира житейски от самия менителничен документ /по правило никой не се задължава без причина/ и в тази хипотеза друго доказване кредиторът не е необходимо да провежда, дори и той да е посочил по делото причината за издаване на записа. Когато обаче се упражни възражение за съществуване на каузално правоотношение, какъвто е настоящият случай, страната, която се позовава на тези факти, трябва да ги докаже, за да може да предизвика отхвърляне на претенцията по абстрактната сделка.

Съгласно т. 17 на ТР № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС при въведени от страните твърдения или възражения, основани на конкретно каузално правоотношение, по повод или във връзка, с което е издаден записът на заповед, на изследване подлежи и каузалното правоотношение, като всяка от страните доказва фактите, на които основава твърденията и възраженията си и които са обуславящи за претендираното, съответно отричаното право - за съществуването, респ. несъществуването на вземането по записа на заповед. В производството по установителния иск, предявен по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК ищецът - кредитор доказва вземането си, основано на менителничния ефект - съществуването на редовен от външна страна запис на заповед, подлежащ на изпълнение. При доказана връзка между записа на заповед и конкретно каузално правоотношение, какъвто е настоящият случай, съдът разглежда заявените от длъжника релативни възражения, относими към погасяване на вземането по издадения запис на заповед.

В тази насока е и формираната задължителна практика на ВКС по чл. 290 ГПК след постановяване на тълкувателното решение. Съгласно решение № 202/9.12.2014 г. по т. д. № 600/2012 г. на ВКС, I т. о., ищецът - поемател носи доказателствената тежест да установи само редовен от външна страна запис на заповед. При въведена от ответника - издател кауза (в конкретния случай договор за заем) и поддържайки твърдението, че не е получил договорената по този заем сума, той носи доказателствената тежест за установяване на тези

твърдения. За да премине доказателствената тежест у ищеца, който следва да установи с оглед реалния характер на договора за заем, че е предоставил договорената сума, то следва ответникът да докаже връзката между процесния запис на заповед и твърдения договор, задължението, по който е поддържал, че се обезпечава с менителничния ефект.

Съгласно Решение № 38 от 7.04.2015 г. на ВКС по т. д. № 1008/2014 г., I т. о., при направено от издателя на менителничния ефект възражение, че записът на заповед е издаден във връзка с постигнато съгласие за сключване на договор за заем, по който сумата не е предадена, се твърди наличие на т.нар. обещание за заем по чл. 241 ЗЗД. В тази хипотеза ответникът не дължи сумата по записа на заповед, ако докаже постигане на съгласие за сключване на заема и връзка между обещанието за заем и издаването на ценната книга в полза на поемателя - ищец, установяването на която може да стане включително и с гласни доказателства, поради липсата на законова забрана за това. Издателят на менителничния ефект не носи тежестта на доказване на твърдяното от него непредаване на заемната сума, тъй като фактът е отрицателен по характер.

В случая ответникът доказва връзката между записа на заповед и твърдяното от него каузално правоотношение – обещание за заем и тежестта за доказване на предоставянето на сумата по заема е преминала у ищеца, а същият не е представил никакви доказателства за този факт. По тази причина редовният от външна страна ефект не е достатъчен за уважаване на иска по чл. 422, ал.1 от ГПК и при липсата на доказателства за реално предаване на сумата, искът следва да бъде отхвърлен.

Изводите на двете инстанции не съвпадат, поради което обжалваното решение следва да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго, с което бъде отхвърлен искът на В. Й. Т., че М. Й. Д. му дължи сумата от 60 000 лева – главница по запис на заповед, издаден на 20.10.2016 г. с падеж 01.09.2018 г., за която сума са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист по ч.гр.д. 66938/2018 по описа на СРС, 159 с-в.

С обжалваното решение съдът е признал за установено, че ответникът дължи на ищеца разноски за заповедното производство в общ размер на 3200 лева. Предвид разрешението на т. 12 от ТР № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС, според което съдът в исковото производство се произнася с осъдителен диспозитив по дължимостта на разноските в заповедното производство и предвид факта, че решението е обжалвано в цялост, съобразно правомощията си по чл. 269 ГПК въззивният съд следва да обезсили решението в тази част.

С оглед изхода на спора в полза на ответника по иска, сега въззивен жалбоподател се дължат разноски за първата инстанция в размер на 2330 лева за платен адвокатски хонорар и за въззивната инстанция в размер на 3500 лева за платени държавна такса и адвокатски хонорар.

С тези мотиви, Апелативен съд – София, 1 състав

РЕШИ:

ОБЕЗСИЛВА решение 261369 от 10.03.2021 г. по гр.д. 1241/2019 г. на Софийски градски съд, I ГО, 13 състав в частта, в която е признато за установено, че М. Й. Д. дължи на В. Й. Т. разноски за заповедното производство в общ размер на 3200 лева.

ОТМЕНЯ решение 261369 от 10.03.2021 г. по гр.д. 1241/2019 г. на Софийски градски съд, I ГО, 13 състав в останалата част и вместо него постановява:

ОТХВЪРЛЯ ИСКА с правно основание чл. 422 от ГПК връзка чл. 415 от ГПК на В. Й. Т. срещу М. Й. Д., ЕГН *****, с. ***, УЛ.*/***/ 20, общ. *** да се признае за установено, че М. Й. Д. дължи на В. Й. Т., ЕГН *****, с. ***, община ***, ул. „***“ 21

сумата от 60 000 (шестдесет хиляди) лева – главница по запис на заповед, издаден на 20.10.2016 г. с падеж 01.09.2018 г., за която сума са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист по ч.гр.д. 66938/2018 по описа на СРС, 159 с-в.

ОСЪЖДА В. Й. Т. да заплати на М. Й. Д. разноски за първата инстанция в размер на 2330 лева и за въззивната инстанция в размер на 3500 лева.

РЕШЕНИЕТО може да се обжалва в едномесечен срок от връчването му на страните пред ВКС по реда на чл.280 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____